

Vartotojų teisė ir aplinkosauga: Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos 2019/771 pavyzdys

Agnė Selvestraviciūtė

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedros doktorantė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius, Lietuva
Tel.: (+370 5) 236 6170
El. paštas: agne.selvestraviciute@tf.vu.lt

Straipsnyje apžvelgiamas principinis ES vartotojų teisės ir aplinkosaugos suderinamumas, tai daroma atliekant konkretaus pavyzdžio – Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos nuostatų – analizę. Įvertinus ES vartotojų ir aplinkos apsaugos dichotomiją ir ES pirminės teisės įpareigojamą šias sritis derinti, analizuojamos šios direktyvos nuostatos, atspindinčios (ar kaip tik – nepaisančios) aplinkosaugos tikslą, ir argumentuojama, kad direktyvoje iš esmės ignoruojamas Sąjungos tvarumo siekis. Nors pavienės direktyvos nuostatos gali būti taisomos tikintis, kad taip jos bent iš dalies padės kovoti su ekologinėmis problemomis, norint iš tiesų atliepti ekologinius iššūkius per vartotojų teisę prireiks esminių jos pagrindų pokyčių, o ne kosmetinio atskirų nuostatų tobulinimo.

Pagrindiniai žodžiai: vartotojų teisė, aplinkosauga, Direktyva 2019/771.

Consumer Law and Environmental Protection: Consumer Sales Directive 2019/771 Example

This paper reviews principal coherence of EU Consumer law and environmental protection as demonstrated through analysis of Consumer Sales Directive. After dichotomy between EU consumer and environmental protection, and EU primary law's obligation to coordinate these areas is assessed, rules of directive which reflect (or conversely – neglect) environmental protection goal are analysed. It is later argued that directive basically ignores Union's quest towards sustainability. Although singular rules from directive may indeed be changed hoping it would help to fight ecological problems, taking consumer law's role in solving ecological challenges seriously means more than fine-tuning several provisions but changing consumer law fundamentals' instead.

Keywords: consumer law, environmental protection, Directive 2019/771.

Įvadas

Europos Sąjunga (toliau – ir ES, Sąjunga) kone dešimtmetį deklaruoja siekianti pirmoji pasaulyje pereiti prie tvarios, konkurencingos mažo anglies dioksido kiekio technologijų ir tausaus išteklių naudojimo ekonomikos, kurioje 2050 m. visai nebus grynojo išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio, gamybos procesai visiškai atitiks žiediško principus, o ir pats ekonomikos augimas bus atsietas

Received: 13/02/2023. **Accepted:** 27/04/2023

Copyright © 2023 Agnė Selvestraviciūtė. Published by Vilnius University Press

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

nuo išteklių naudojimo (Naujas žiedinės ekonomikos veiksmų planas, 2020; Žalioji knyga, 2019), t. y. priešingai nei ligi šiol, ES savo ekonomikai kelia ne tik konkurencingumo tikslą, bet ir tvarumo užduotį. Vykdamas šią užduotį svarbiausiuose ES politiką apibrėžiančiuose ateities vizijos dokumentuose akcentuojama būtinybė į ją įtraukti visus rinkos žaidėjus, esančius tiek pasiūlos, tiek ir paklausos pusėje, taip neišvengiamai apimant ir vartotojus. Vis dėlto naujai priimtos (ar, veikia, peržiūrėtos jau egzistavusios) priemonės vartotojų teisės kontekste ne visada atspindi aplinkosaugos politikoje skambančią retoriką – pavyzdžiui, naujosios pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos¹ (toliau – ir direktyva, Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyva), priimtos tvarumo² strategijos kūrimo aidesyje, tekstas rimtai neatspindi nė vieno su aplinkos apsauga siejamo klausimo.

Toks požiūris simptomiškas – vartotojų teisė, formuota dar XX a. sukurtoje Plieno ir anglių bendrijoje ir vertinta kaip bendrosios rinkos kūrimo instrumentas, niekada nebuvo orientuota į ekologiją (ar kitus – ne vartotojo ekonominius – interesus), o svarstant vartotojo teisių (ar pareigų) klausimus fokusuotasi ties kontrahentų tarpusavio santykių pusiausvyra. Tačiau Europos Sąjungai ne tik užduodant toną savo pirminės teisės šaltiniuose, bet ir visose programose deklaruojant, jog nebegalima ignoruoti aplinkosaugai keliamų grėsmių formuojant visas Sąjungos politikos sritis, privalu ne tik kelti klausimą, kokią vietą tvarumo ir aplinkosaugos paieškose užima vartotojų teisės taisyklėmis veikiančys instrumentai, bet ir ar šios sritys apskritai suderinamos.

Šiame straipsnyje analizuojamas objektas yra ES vartotojų teisės ir aplinkosaugos (kaip vieno iš ES tikslų) suderinamumas. Tikslas – įvertinti, ar ES vartotojų teisė yra derinama su Sąjungos deklaruojamais ekologinio tvarumo užmojais, o tai daroma pasitelkiant konkretaus atvejo – Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos nuostatų – analizę. Atitinkamai, šiam tikslui pasiekti reikia: apžvelgti ES vartotojų teisės ir aplinkosaugos genezę ES politinėje bei teisinėje arenoje, įvertinant šių sričių panašumus ir skirtumus; iširti, kaip aplinkosaugos interesai atsispindi (ar galėtų atsispindėti) pagrindinėse direktyvos nuostatose; apibendrinti galimus išeičių derinant aplinkosaugos ir vartotojų interesus modelius. Vis dėlto šis straipsnis nėra skirtas išsamiai viso Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos reguliavimo analizei – ji nagrinėjama kaip konkretus atvejis, ieškant aplinkosaugą serginčių nuostatų (ar erdvės joms atsirasti) vartojimo santykiams skirtame teisiniame instrumente. Sisteminiu metodu straipsnyje ieškota vartotojų ir aplinkos apsaugos sąsajų, o lingvistiniu ir teleologiniu metodais analizuotos aktualios direktyvos nuostatos, be kita ko, atskleidžiančios ES teisės aktų kūrėjo tikslus rengiant naujas pirkimo–pardavimo sutartims taikomas taisykles. Nors Lietuvos teisės doktrinoje tam tikrus aktualius darnaus vystymosi aspektus kitokiame kontekste nagrinėjo A. Žemckė³, darbų, skirtų vartotojų teisės (ar dar bendriau – privatinės teisės) dermei su aplinkosaugos siekiu, nėra. Darbe apibendrinama akademinė diskusija, susijusi su aplinkosaugos ir vartotojų apsaugos suderinamumu, taip pat atsižvelgiama į reikšmingiausias F. Zoll *et al.*, E. Van Gool, A. Michel pastabas, pareikštas dabartiniam direktyvos reguliavimui, aptariamoms doktrinoje (pavyzdžiui, E. Terryn, H.-W. Micklitz) matomos ateities perspektyvos, ieškant

¹ Europos Parlamento ir Tarybos 2019 m. gegužės 20 d. direktyva (ES) 2019/771 dėl tam tikrų prekių pirkimo–pardavimo sutarčių aspektų, kuria iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2017/2394 ir Direktyva 2009/22/EB bei panaikinama Direktyva 1999/44/EB. *OL L* 136, p. 28–50.

² Tvarumas akademinėje literatūroje neretai yra nagrinėjamas kaip turįs tris dimensijas – ekonominę, socialinę bei ekologinę (Micklitz *et al.*, 2020, p. 8; Zoll *et al.*, 2020, p. 528), tačiau tokia išplėstinė samprata kelia jo devalvavimo grėsmę, nes beveik visus politikos, ekonomikos ir socialinio gyvenimo aspektus priskyrus „tvarumo“ klausimų kategorijai, jis paverčiamas tik geros politikos sinonimu, taip nepakankamai pripažįstant ypatingą ekologinių klausimų dimensijos XXI a. reikšmę (Halfmeier, 2022, p. 4). Dėl šios priežasties straipsnyje tvarumas minimas tik ekologine (aplinkosaugos) prasme.

³ Žemckė, A. (2014). Darnaus vystymosi realizavimo indikacijos problematika. *MRU mokslinių straipsnių rinkinys. Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 255–268.

būdų suderinti aplinkosaugos siekį su vartojimo kontekstu, tačiau šiame straipsnyje vertinant skirtingas pozicijas (t. y. ir radikalių, ir kosmetinių pokyčių galimybes) kvestionuojamas požiūris, kad „senosios kartos“ vartotojų teisė yra pajėgi persiorientuoti tvarumo link be esminių struktūrinių pokyčių.

1. Vartotojų ir aplinkos apsaugos dichotomija

Visame pasaulyje paplitusi vartojimo kultūra atnešė ne tik daiktų bei patirčių perteklių patiems vartotojams, bet ir iki tol nematytų įvairialypių juos supančios aplinkos pokyčių – apie neigiamą poveikį gamtai, taršą kalbama praktiškai visomis produktų gyvavimo fazėmis, prekių gyvenimo ciklas vainikuojamas šiukšlėmis, nusęjančiomis sausumos ir vandens plotus, be to, vis ribotesnis darosi priėjimas prie gamtos išteklių. Nors konkretaus individo gyvenimo kokybės rodiklis, regis, objektyviai vis gerėja, kolektyvinis mūsų (kaip rūšies) likimas mokslininkų neretai piešiamas kaip kybas ant plauko ir vis garsiau skamba klausimas, kuria kryptimi iš tiesų judame – technologinio rojaus ar ekologinės katastrofos link.

Vis dėlto šis dar sąlygiškai neilgai trunkąs pramonės klestėjimas, pasėjęs galimos ateities katastrofos sėklas, neturėtų būti tapatinamas su istorine Europos Sąjungos apatija aplinkosaugai bei tvarumui. Anaiptol, ES pakankamai anksti suprato aplinkosaugos klausimų atliepimo svarbą – ši politika bendrijos darbotvarkėje oficialiai debiutavo dar 1972 m. Paryžiaus susitikime, o jos globojimui skirtos nuostatos, *inter alia*, nugulė ES pirminės teisės šaltiniuose, įpareigojančiuose atsižvelgti į aplinkos apsaugos reikalavimus nustatant ir įgyvendinant Sąjungos politikos ir veiklos kryptis, ypač siekiant skatinti tvarią plėtrą. Be to, daugybę metų aplinkosaugos klausimai – kaip tą sufleruoja Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – ir SESV) 7, 11 straipsniai ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – ir Chartija) 37 straipsnis – bent minimaliai bandyti įauti į visų ES politikų rūbą, nes progresas vien aplinkos apsaugos srityje suprastas kaip nepakankamas ir galės būti lengvai sužlugdytas progreso kitų politikų, nepaisančių aplinkosaugos reikalavimų (Durán, Morgera, 2013, p. 12).

Ilgainiui toks požiūris netgi lėmė tam tikrą „ekologinį diktatą“, konstruojamą išimtinai viešosios teisės įrankiais⁴, tikint, kad imperatyvūs nurodymai pasiūlą siūlantiesiems subjektams bus pakankami ekologiniams nuogaštavimams užkardyti ir tvariai plėtrai užtikrinti, tačiau net ir turėdama nemažą į gamybą orientuotą aplinkosaugos darbotvarkę, koncentruotą ties sektoriais reikalavimais, ES taip ir neįminė tvaraus vartojimo mįslės, o tą teisingai istoriškai susiklosčiusiu ekonomikos augimo prioritizavimu, Europos Komisijos disponuojamomis kompetencijomis ar (nepa)vykusiais politiniais diskursais (Mont, Dalhammar, 2005, p. 259). Dėsninga, kad tokio pobūdžio teisinių instrumentų dirbtuvėse niekada reikšmingai nefigūravo nei vartotojai, nei vartotojų teisė⁵ (kuri dar ir yra sukonstruota per dvišalį konfliktą – t. y. kylantį tarp vartotojo ir verslininko, – ir į tokius jos rėmus jokie kiti klausimai, juolab aplinkosaugos, niekada nė nebuvo planuoti įtraukti (Tonner, 2000, p. 68)), – tačiau tai dar savaime nereiškia, jog vartotojų teisė apskritai neturi būti derinama su aplinkosauga.

⁴ Svarbiausi impulsai bendrųjų gyvenimo pagrindų apsaugai kyla iš ES antrinės teisės, kurią privalu interpretuoti ES sutarčių šviesoje kaip nuoseklios sistemos dalį, daugiausia susidedančią iš reglamentų bei direktyvų, priimtų atitinkamiems sektoriams reguliuoti (Halfmeier, 2016, p. 727; Sjøfjell, 2015, p. 66). Aplinkosaugos klausimams dedikuoti teisės aktai priimti įvairiuose sektoriuose – pradedant energijos vartojimo efektyvumu, baigiant triukšmo ar taršos reguliavimu (savita ES teisės aktų aplinkos ir klimato kaitos srityje antologija yra prieinama adresu [interaktyvus] Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/content/summaries/summary-20-expanded-content.html>> [žiūrėta 2022 m. gruodžio 9 d.] ir pasižymi tuo, jog tai yra viešosios teisės instrumentai.

⁵ Jau neminint privatinės teisės priemonių, kuriose dažnai yra nustatomas vartotojams aktualus reguliavimas, būdingų bruožų, nepaliekiančių jokios erdvės trečiųjų šalių (taigi, ir aplinkos) interesams įtraukti į konkrečios priemonės taikymo sąlygų vertinimą.

Nors tiesa, kad Europos Sąjungoje tiek vartotojų apsaugos, tiek aplinkos apsaugos politikos formaliai dalinasi gimimo diena (abi į Bendrijos darbotvarkę įtrauktos Paryžiaus susitikime⁶), skyrius apie aplinkosaugos politiką Suvestiniu Europos Aktu į Romos sutartį įtrauktas dar 1986 m., o vartotojai turėjo palaukti iki 1992 m., kol bus pasirašyta Maastrichto sutartis (Tonner, 2000, p. 64). Iš paukščio skrydžio gali pasirodyti, kad (beveik) paraleliai besivysčiusiems tiek vartotojų, tiek aplinkos apsaugai Europos Sąjungoje neturėtų būti sunku sugyventi harmonijoje dėl savo panašumų: abi buvo įkvėptos tikslo apginti neginamąjį (silpnesnįjį); abi siekė suteikti teises ten, kur anksčiau jos buvo iš esmės neįgyvendinamos arba apskritai bandomos paneigti; abiejose susipynė pagrindinių žmogaus teisių idėjos (Kye, 1995, p. 32–33); abiem nesvetimos mažesnės ar didesnės „gerovės valstybės“ intervencijos į rinkos santykius, idant būtų pasiekti tam tikri socialinės gerovės (angl. *welfarism*) tikslai; abiejų pirmieji žingsniai buvo per minkštosios teisės instrumentus (politikos programas ir veiksmų planus). Bent iš dalies panašūs ir jų intervencijų į rinką metodai, o SESV įtvirtintas siekis Sąjungoje užtikrinti aukšto lygio ne tik vartotojų, bet ir aplinkos apsaugą (SESV 114 str. 3 d.) (Wilhelmsson, 1998, p. 48; Karsten, Reisch, 2008, p. 53; Mak, Terryn, 2020, p. 234). Darniai sugyventi jas iš esmės įpareigoja ir minėti SESV bei Chartijos straipsniai, ypač turint omenyje šių sričių sąsajumą ir atvirkštinį proporcingumą (griežtesnis tonas aplinkosaugos politikoje paveikia vartotojų pasirinkimą bei prekių ar paslaugų kainą, o didesnė vartotojų apsauga ir vartotojų teisės taisyklėmis „globojamas“ vartotojų aplinkosauginis aplaidumas neigiamai veikia ekologinę pusiausvyrą).

Vis dėlto po tokio paviršutinio panašumo lukštu slepiasi ir keli fundamentalūs bei sunkiai sutaikomi skirtumai. Visų pirma abi šios sritys yra persmelktos skirtingos filosofijos: jei vartotojų teisė ir vartotojų politika yra kildinama iš nevaržomo vartojimo, *inter alia*, įgalinamo fundamentalia laikoma vartotojo teise rinktis, aplinkos teisė ir aplinkosaugos politika, remdamasi kitokiu filosofiniu pagrindu, siekia visai priešingų tikslų – apsaugoti gamtą nuo nevaržomai vartojamos visuomenės keliamų grėsmių ir kuo labiau apribojant⁷ vartotojo pasirinkimą iš pagrindų pakeisti netgi patį vartojimo modelį⁸. Be to, iš aplinkosaugos perspektyvos vartotojų teisės nuostatos yra nenuoseklios (dalis jų – palankios, dalis – nepalankios aplinkai. Wilhelmsson, 1998, p. 47; Micklitz *et al.*, 2020, p. 7). Aiškiai skiriasi netgi metodologinis šių sričių požiūris į savo ginamuosius: vartotojų teisei atsispiriant į subjekto – vartotojo – apsaugą, jos normos taip pat kurtos kaip konkreti ir skubi (ar bent jau skubesnė) asmens (ar jų grupės) pažeistų teisių gynyba, priešingai nei aplinka, esanti daug abstraktesnis objektas, neturįs jokių aiškių subjektinių teisių bei jų gynybos būdų (Kye, 1995, p. 32–33, 42; Reich, 1992, p. 287; Cseres, 2019, p. 99). Taip pat negalima pamiršti ir to, kad aplinkosaugos nulemtas reguliavimas dažniausiai kertasi su vartotojo trumpalaikiais (ekonominiais) interesais, nes už aplinkos apsaugą sumokama iš galutinio vartotojo kišenės (Wilhelmsson, 1998, p. 56–57).

Bet net ir nepaisant esamų skirtumų, po Lisabonos sutarties pasirašymo daugiau dėmesio buvo atkreipta į skirtingų Europos Sąjungos politikų integraciją, o dabar SESV – kaip ir Chartijoje – šios politikos suguldytos greta viena kitos (atitinkamai, SESV 11–12 str. ir Chartijos 37–38 str.). Kad ir kaip būtų, toks „geografinis“ artumas pirminėje ES teisėje vis dėlto nepakeitė fakto, kad realybėje (nepaisant

⁶ Iki tol abi Bendrijos lygmeniu buvo pilkojoje zonoje – viena vertus, dar neatpažintos pirminėje teisėje, kita vertus, pernelyg reikšmingos, kad būtų visiškai ignoruojamos tuometinių Bendrijos institucijų (Krämer, 1993, p. 457).

⁷ Ribojimais siekiama kontroliuoti ar apskritai uždrausti tam tikras prekes ar paslaugas, kai aplinkosaugai padaro ma žala nusveria vartojimo kuriamą naudą. Pavyzdžiui, ribojamas neefektyviai energiją vartojančių ar aplinką teršiančių įrenginių arba vienkartinio naudojimo (ypač plastikinių) prekių pardavimas (ES šiuo klausimu netgi priėmė direktyvą dėl tam tikrų plastikinių gaminių poveikio aplinkai mažinimo) (Kye, 1995, p. 42; Wilhelmsson, 1998, p. 54–55).

⁸ Laisvas vartotojo pasirinkimas, esantis vienu iš pagrindinių visos vartotojų teisės filosofijos – tiek ikiintervencinės, tiek postintervencinės – principų, privalo būti smarkiai apribotas ekologinės krizės fone (Reich, 1992, p. 287).

kai kurių aktualių klausimų sutapties) abi politikos bei jų reguliavimas vystyti iš esmės nesižvalgant vienam į kitą – nors pagal SESV 7 straipsnį Sąjunga užtikrina savo politikos kryptį ir veiksmų suderinimą atsižvelgdama į visus savo tikslus, geros tiek SESV 7, tiek SESV 11–12 straipsnių intencijos ne visada rezultatyviai atsispindi vartotojams skirtos teisėkūros vaisiuose. Netgi ir pabrėžiama aplinkosaugos svarba visose politikos kryptyse (taigi, neišskiriant ir vartotojų) SESV 11 straipsnyje, kodifikavusiam tvaraus vystymosi principą, ir tvarumo kaip politinio koncepto iškilimas conceptualaus bei sisteminio atotrūkio tarp abiejų sričių nepaveikė – vartotojų teisėje kol kas neatsirado jokių pareigų, susijusių su vartotojo vaidmeniu tvaraus vartojimo modelyje (Krämer, 1993, p. 458; Micklitz *et al.*, 2020, p. 7–9), nors SESV 11 straipsnis ir nebuvo sukurtas vien kaip programinė nuostata, o sukėlė tiesioginių teisinių padarinių Europos Sąjungos institucijoms visais lygmenimis⁹ (Sjåfjell, 2015, p. 52). Vis dėlto, kaip matyti iš toliau pateiktos Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos aktualių nuostatų analizės, dabartinis SESV užprogramuotas politikų derinimas teisėkūroje vyksta nominaliai – nors kelios nuorodos apie tvarumą ir prasiskynė kelią į direktyvos preambulę (turinčią ne privalomąją, o veikiau interpretacinę galią), į direktyvos balansuojamus verslininko ir vartotojo santykius aplinkos interesai apskritai nebuvo įtraukti, o įtvirtintos taisyklės faktiškai nebuvo kuriamos galvojant apie jų taikymo poveikį aplinkai.

2. Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos nuostatos aplinkosaugos siekiu kontekste

Naujoji Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyva 2019/771, pakeitusi dar nuo 1999 m. gyvavusią Garantijų direktyvą, neabejotinai pirmiausia buvo Europos bendrosios skaitmeninės rinkos strategijos rezultatas, orientuotas į taisyklių pritaikymą prie pasikeitusios skaitmeninės realybės, atsiradusios dėl technologinių pokyčių, – tą rodo ne tik jos tekstas, bet ir aplinkybė, kad ji buvo priimta kartu su 2019 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2019/770 dėl tam tikrų skaitmeninio turinio ir skaitmeninių paslaugų teikimo sutarčių aspektų. Toks duetas – ypač atsižvelgiant į pasirinktą maksimalaus harmonizavimo pobūdį – turėjo išspręsti visus klausimus, kylančius iš skaitmeninės erdvės (Zoll *et al.*, 2020, p. 527), taip pat suderinti taisykles, taikomas ES, ir taip pagilinti bendrosios rinkos integraciją. Vis dėlto nuo 1999 m. pakito ne tik skaitmeninė, bet ir reali aplinka (ypač jos ekologinis dėmuo), todėl girdėjusiems griausmingą Europos Komisijos retoriką tiek Žaliajame kurse, tiek Žiedinės ekonomikos veiksmų plane, tiek ir Naujojoje vartotojų darbotvarkėje¹⁰, išpėjančią apie neišvengiamus ateities iššūkius ekologiniame fronte, buvo pagrįsta tikėtis, jog tvarumo paieškos palies ne tik naujai kuriamas ekonomikos modelio *modus operandi* (lot. veikimo būdas) taisykles, bet neaplenks ir peržiūrimų jau esamų teisės aktų, įskaitant naująją direktyvą. Tačiau taip nenutiko – nepaisant kalbų, realybėje europinė vartotojams skirta teisėkūra ir toliau liko prie modelio, prioritetą teikiančio individui laisvai vartoti tiek, kiek jis geidžia, nepaisant tokio elgesio padarinių aplinkai (Van Gool, Michel, 2021, p. 136), o bet kokios elgesio modifikacijos matomos tik kaip gerai informuoto vartotojo savanoriški tvaresni sprendimai.

Iš tiesų, Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos tekstas šykštus užuominų, jog senosios direktyvos peržiūra įvyko ES ekologinės paradigmos lūžio, numačiusio fundamentalius pokyčius viso ekonomikos modelio, kuriame ir sudaromos vartojimo pirkimo–pardavimo sutartys, fone – be preambulėje nugalusių 32 ir 48 konstatuojamosios dalies punktų, tiesiogiai kalbančių apie didesnio prekių patvarumo užtikrinimą bei prielaidų tvariam vartojimui sudarymą per taisymsio darbų skatinimą, ir 7 straipsnio

⁹ Pradedant teisės aktų leidėjais, baigiant teisminės kontrolės vykdytojais.

¹⁰ Kurioje pirma prioritetine sritimi įvardinta žalioji pertvarka.

1 dalies d punkte nurodyto patvarumo kaip objektyviojo kokybės (atitikties) reikalavimo, ryškesnių tekstinių pakeitimų nuo Garantijų direktyvos aplinkosaugos naudai nebuvo padaryta, o maksimalaus harmonizavimo pobūdis (beveik visais klausimais, išskyrus, kai pačioje direktyvoje nurodyta kitaip) dar ir nebeleidžia valstybėms narėms pačioms priimti tvarumui palankesnių taisyklių.

Kai kurios nuostatos, klausimus kėlusios dar Garantijų direktyvos taikymo metu, buvo perkeltos ir į naują direktyvą, nors jų problemiškas (*inter alia*, ekologinis, nors tai ir ne visada būdavo pagrindinis jų kritikos akcentas) doktrinoje aptarinėtas ne vienerius metus. Pavyzdžiui, įstatyminės daikto kokybės garantijos terminas išliko nepakitęs – pardavėjas jį garantuoja 2 metus¹¹ (Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos 10 str. 1 d.), nors akademinio pasaulio atstovai vieningi, jog, jų manymu, toks terminas yra per trumpas, nes neatspindi tikrojo daugybės daiktų tarnavimo laikotarpio, užtikrina vartotojo apsaugą sąlygiškai trumpą laikotarpį, be to, su tokiu laikotarpio trumpumu neretai siejamos ir planuoto nusidėvėjimo (angl. *planned obsolescence*) problemos šaknys (Becher, Sibony, 2021, p. 142; Loos, 2017, p. 20–21). Toks direktyvos kūrėjų pasirinkimas iš esmės nedera nei su vartotojo, nei aplinkosaugos interesais, nes ilgesnė daiktui taikoma apsauga paprastai (*ceteris paribus*)¹² suponuoja ir ilgesnį jo naudojimo laikotarpį (kadangi garantinio laikotarpio metu vartotojas gali naudotis įstatyme nustatytais teisėmis, užtikrinančiomis daikto kokybės sugražinimą), taip tenkinant tiek vartotojo ekonominius, tiek aplinkos apsaugos interesus. Be to, planuoto nusidėvėjimo problema, kai daiktai technologiškai kuriami taip, kad po kurio laiko (paprastai – įstatyminės garantijos laikotarpio) jie (ar esminės jų dalys) nusidėvėtų, vienodai žeidžia tiek vartotojus, tiek aplinką, todėl ilgesnio įstatyminės garantijos termino įtvirtinimas matomas ir kaip priemonė paskatinti patvaresnių prekių kūrimą.

Į direktyvą įtrauktas naujas patvarumo kriterijus (Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos preambulės 32 p., 2 str. 13 d., 7 str. 1 d. p.) tapo vienu iš objektyviųjų atitikties reikalavimų, tačiau nepaisant to, niekaip nepaveikė pačios įstatyminės garantijos trukmės (García Goldar, 2022, p. 16). Be to, direktyvoje patvarumą aiškiai susiejus su daikto taisymu¹³, pardavėjo pareiga užtikrinti, kad tam tikrą laiką būtų prieinamos atsarginės dalys, nebuvo įtvirtinta ir šis klausimas paliktas nacionalinių teisės aktų leidėjams (Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos preambulės 33 p.), taip pat nenumatyta pareiga pateikti vartotojui informaciją apie daikto taisomumą (Mak, Terryn, 2020, p. 237). Atkreiptinas dėmesys, kad be prieinamų atsarginių dalių prekių patvarumas tam tikrą laiką yra beveik neįmanomas, nes reikalingi atlikti remonto darbai gali apskritai nebūti pradėti dėl dalių stygiaus, kainos arba esamo nesuderinamumo su senesniais (taisomais) modeliais (Zoll *et al.*, 2020, p. 536).

Vis dėlto aptariant nusidėvėjimo klausimą negalima nepagirti Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos autorių bent dėl skaitmeninių elementų turinčioms prekėms aktualių naujinių teikimo klausimo išsprendimo¹⁴ – naujinių teikimo vartotojui užtikrinimas iš esmės reiškia ilgesnę galimybę naudotis

¹¹ Pažymėtina, kad šiai nuostatai taikoma išimtis iš maksimalaus direktyvos harmonizavimo pobūdžio ir valstybėms narėms leidžiama palikti galioti (arba nustatyti) ilgesnį nei 2 metų terminą. Taip yra, pavyzdžiui, Nyderlanduose, Suomijoje, Švedijoje, Airijoje.

¹² Žinoma, tokiu vertinimu neatsižvelgiama į kitas priežastis, nulemiančias daiktų atsisakymą – madą, vartotojišką visuomenę, išmetimo kultūrą ir kt. Tai taip pat priklauso nuo paties daikto pobūdžio – vartotojo lūkesčiai skiriasi dėl – stambių buitinių technikos prietaisų, transporto priemonių ir smulkių elektronikos prietaisų ar pigių rakandų tarnavimo laikotarpio.

¹³ Nors yra erdvės spekuliuoti, ar tikrai direktyvoje „patvarumas“ apima ir „pataisomumą“ (Van Gool, Michel, 2021, p. 138), manytina, kad direktyvos preambulės 48 punkto tekstas vis dėlto suponuoja ryšį tarp prekės patvarumo ir vartotojo galimybės reikalauti būtent pataisyti prekę, todėl prekė, aišku, atsižvelgiant į jos pobūdį, iš principo turi būti taisytina.

¹⁴ Pagal Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos 7 straipsnio 3 dalį parduodamas skaitmeninių elementų turinčias prekes pardavėjas užtikrina, kad vartotojas būtų informuotas apie naujinius ir kad jie būtų teikiami direktyvoje nurodytu laikotarpiu.

daiktu, taip sumažinant greito technologinio nusidėvėjimo riziką, nes pardavėjo prievolė teikti naujinius dabar įtvirtinta eksplacitiškai (Van Gool, Michel, 2021, p. 139).

Dėmesys atkreiptinas ir į faktą, kad įstatyminę garantiją ir naujoje direktyvoje toliau teikia vien tik pardavėjas, o ne gamintojas¹⁵, t. y. vartotojas, paaiškėjęs daikto kokybės trūkumams, negali kreiptis tiesiai į gamintoją su reikalavimu šiuos trūkumus pašalinti. Toks modelis ne tik atima iš vartotojo vieną iš potencialių galimybių apginti savo teises, bet ir užkerta kelią vienam iš planuoto nusidėvėjimo užkardymo būdų – kadangi gamintojai, o ne pardavėjai (išskyrus atvejus, kai jie sutampa), projektuoja ir gamina prekes, tarnaujančias tam tikrą laikotarpį, tiesioginė jų atsakomybė vartotojui galėtų tramdyti planuoto nusidėvėjimo praktiką ir netiesiogiai kilstelėti gaminių kokybės standartus. Vis dėlto (visų pirma dėl sutarties uždarmo principo) tokia išeitis direktyvoje net nesvarstyta.

Kaip matyti, anksčiau aptartose nuostatose vartotojų ir aplinkos apsaugos interesai (nors ir skirtingomis motyvacijomis) praktiškai sutampa, t. y. ten, kur galima preziumuoti, jog vartotojas yra suinteresuotas turimą daiktą išlaikyti kuo ilgesnį (ar artimesnį vidutiniam daikto naudojimo laikotarpiui) laiką, direktyva galėtų nustatyti abipusiai naudingas taisykles tiek vartotojui, tiek aplinkai (nors to ir nepadaro). Vis dėlto to paties (net teoriškai) negalima pasakyti apie nuostatas, kurios neigiamai paveikia aplinkosaugą, užtikrinamos aukštą vartotojų apsaugos lygį ar balansuodamos kontrahentų interesus. Ryškiausias to pavyzdys – įvesta vartotojo pažeistų teisių gynbos būdų hierarchija¹⁶ (Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos 13 str.), kuri aplinkos požiūriu jokios realios naudos neatnešė – pirmuoju žingsniu vartotojui leidus rinktis, ar prašyti daiktą pataisyti, ar keisti nauju, pasirinkimo prioritetą niekaip nebuvo suteiktas būtent taisymui (iš ekologijos požiūrio taško – paprastai aiškiai aplinkai palankesnei priemonei¹⁷), ir – kodifikavus Garantijų direktyvos išaiškinimus Europos Sąjungos Teisingumo Teisme – paliktos išimties, kada su prašymu taisyti pardavėjas gali nesutikti (Kryla-Cudna, 2020, p. 1212–1213). Dar įdomiau, kad teise prašyti sumažinti kainą (t. y. aplinkosaugai palankiausiai teisės gynbos būdu) vartotojas gali pasinaudoti tik antrojoje pažeistų teisių gynbos būdų pakopoje – iš pradžių pasirinkęs tarp daikto keitimo ar taisymo (Zoll *et al.*, 2022, p. 142).

Iš aplinkosaugos perspektyvos nuvilti gali ir tai, kad direktyvoje niekaip neapartas atnaujintų gaminių (angl. *refurbished goods*), kurie yra grąžinami į „lyg nauji“ būklę, klausimas. Nors toks prekių pakeitimo kaip vartotojo pažeistos teisės gynbos būdas tenkintų aplinkos sergėtojų interesus, vartotojų apsaugos taisyklės praktikoje to greičiausiai neleis dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo Garantijų direktyvos nuostatoms formuotos doktrinos, jog vartotojui nekokybiška prekė turėtų būti pakeista nauja¹⁸ (Mak, Terryn, 2020, p. 236).

Taigi apžvelgtos direktyvos nuostatos suponuoja išvadą, kad Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyva iš esmės tik nominaliai derinami (paskelbiant apie tai preambulėje) aplinkosaugos ir vartotojo interesai – net ir tose taisyklėse, kur aiškiai matoma tiek vartotojo, tiek aplinkosaugos interesų sutaptis, teigiamų pakeitimų nebuvo padaryta, o taisyklėse, kuriose vartotojo interesai pastoja kelią aplinkosaugai, pirmenybė vykdant šių interesų balansavimo uždavinį suteikiama vartotojui.

¹⁵ Pagal Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos 10 straipsnio 1 dalį pardavėjas yra atsakingas vartotojui už bet kokią neatitiktį, esančią prekių pristatymo metu ir paaiškėjusią per dvejus metus nuo pristatymo. Toks pats modelis, iš atsakomybės grandinės pašalinantis gamintoją, buvo ir Garantijų direktyvoje (Garantijų direktyvos 3 str. 1 d., 5 str. 1 d.).

¹⁶ Pažymėtina, kad ji pablogino vartotojo padėtį kai kuriose valstybėse narėse (įskaitant ir Lietuvą), kuriose Garantijų direktyvos įgyvendinimas leido vartotojui laisvai pasirinkti pažeistų teisių gynbos būdus.

¹⁷ O ir direktyvos preambulės 48 punkte taisydas direktyvos kūrėjų matomas kaip būdas skatinti tvarų vartojimą.

¹⁸ Priešingai E. Van Gool ir A. Michel pozicijai, anot kurių, naujoje direktyvoje vietos neradęs Garantijų direktyvos preambulės 16 punktą sufleruoja, jog vartotojui gali būti suteikiamas daiktas, kuris nebūtinai yra identiškas buvusiamam (Van Gool, Michel, 2021, p. 146).

3. Principinis vartotojų teisės ir aplinkosaugos „sutaikymas“

Ištaisyti pavienes su aplinkosauga nesuderinamas problemas, kurias matome Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvoje, bandyti galima įvairiai – visų pirma, kaip siūlo E. Terryn (Mak, Terryn, 2020) ar F. Zoll (Zoll *et al.*, 2022), koreguoti tas taisykles, kurios prieštarauja tvarumo tikslui. Iš jų paminėti galima ir įstatyminės daikto kokybės garantijos laikotarpio ilginimą, ir nepakankamai efektyvų pažeistų teisių gynbos būdų hierarchijos persikirstymą, ir gamintojo įtraukimą į atsakomybės dėl nekokybiškos prekės vartotojui grandinę, ir atnaujintų daiktų pripažinimą tinkamais keičiant prekę¹⁹, ir reikalavimą teikti informaciją vartotojui apie daikto pataisomumą bei įpareigoti teikti rinkai atsargines dalis tam tikrą laikotarpį, ir į kokybės apibrėžimą įtrauktą naują ekologinio efektyvumo kategoriją ir t. t. Tai yra būdų sutvarkyti tam tikras problemas yra daug, tačiau toks gausus pakeisti norimų taisyklių durstinys (nors ir reikšmingas kaip pirmieji žingsniai konceptualios reformos link) signalizuoja kitą problemą – jeigu vartotojų teisė, įsikibus į tvarumo tikslą kaip, be kita ko, interpretacinę esamų taisyklių priemonę, praktiškai turime versti į Prokrusto lovą priekabiai narstydami, kurios taisyklės kaip galėtų būti pakeistos, kad jomis bent iš dalies pavyktų atliepti kai kurias aplinkosaugos politikos brėžiamas gaires, greičiausiai turime pripažinti, kad toks būdas tėra struktūrinės problemos, kurią anksčiau ar vėliau (jei tvarumo integravimo į visas Sąjungos sritis tikslas nėra tik politinė retorika) vis vien teks spręsti iš esmės, maskavimas pleistru.

Atsižvelgiant į tai, kad būtent vartotojų teisei tenka vidaus rinkos veikimo tobulinimo, kurio koncepcija jau kurį laiką ES teisės aktų leidėjo yra nuosekliai siaurinama, rinkos veikimą faktiškai tapatinant vien su jos augimu, našta²⁰ (Hesselink, 2016, p. 520–521), nuo tokios logikos nepabėgta ir Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvoje, kurios preambulės 4 konstatuojamojoje dalyje akcentuojama, jog „prekyba – pagrindinis vidaus rinkos augimo veiksnys. Tačiau jos augimo potencialas nėra visiškai išnaudojamas. Siekdama stiprinti savo konkurencingumą ir *skatinti augimą*, Sąjunga turi *skubiai imtis veiksmų* ir skatinti ekonominės veiklos vykdytojus išnaudoti visą vidaus rinkos potencialą“ (paryškinta autorės). Tai yra skubi ne tik grasanti ekologinė katastrofa (dėl kurios kaip tik reikia mažinti vartojimą) – skubėti reikia ir išnaudoti rinkos potencialą, užtikrinant augimo skatinimą. Prie šios veikimo formulės pridėjus „žalio vartojimo“ skatinimą, vartotojams užkraunama atsakomybė tuo pačiu metu ir palaikyti ekonominio augimo funkciją (kuri garantuoja vidaus rinkos veikimą), ir, nors tai tiesiogiai kertasi su ką tik minėta užduotimi, nešti visos ekonomikos kreipimo tvarumo link našta, taip vartotoją pastatant į padėtį be išeities (Akenji, 2014, p. 16).

Egzistuojant tokiems fundamentaliems vartotojų teisės ir aplinkosaugos tikslų, filosofinio pagrindo, priemonių ir konceptualaus požiūrio skirtumams bei ne vieną dešimtmetį tik formaliai vykus vartotojų ir aplinkosaugos politikų derinimui vartotojo naudai, bet koks vartotojų teisės taisyklių taikymas „*off-label*“ (ne pagal paskirtį), ignoruojant jų sukūrimo filosofiją ir konkrečia taisykle siekiamą rezultatą, rimtai neveda nei prie ekologinių problemų išsprendimo (kuris, bet koku atveju, nebus pasiektas vienintele priemone, o turės būti dorojamas tarpdiscipliniškai), nei prie esminio aplinkosaugos ir vartotojų apsaugos interesų suderinimo. Kaip nurodo H.-W. Micklitz, vartotojų teisė (o dėl to – ir jos instrumentai) turi būti sugrąžinta prie teorinių diskusijų, kad būtų permąstyta, kaip vartotojų teisė gali įsitraukti į tvarios ekonomikos poreikių tenkinimą (Micklitz, 2019, p. 229–230). Tokia užduotis, aišku, nėra paprasta – vartotojų teisė savo pagrindus klojo visai kitais tikslais ir požiūriu, todėl peržiūrėti reikėtų kone viską: nuo teisinio pagrindo pirminėje ES teisėje, ginamo vartotojo įvaizdžio, vartotojų teisės

¹⁹ Su tam tikrais pakeitimais vartotojo naudai, pavyzdžiui, ilgesniu įstatyminės garantijos terminu.

²⁰ Tai taikliai iliustruojama ir Europos Komisijos šūkiu „*justice for growth*“ (angl. teisingumu skatinamas augimas arba teisingumas augimui skatinti). Toks siekis atsispindėjo ir Vartotojų teisių direktyvoje, ir pirmajame Europos pirki-mo–pardavimo sutarčių direktyvos pasiūlyme, ir bendros skaitmeninės rinkos taisyklėse.

tikslų ir suteikiamos apsaugos lygio, pagrindinių vartotojo teisių katalogo, vartotojų teisėje naudojamų priemonių (pavyzdžiui, informacijos paradigmos svarbos), rizikos sutarties šalims persikirstymo ir t. t. Vis dėlto toks peržiūrėjimas ypatingoje ekologinėje situacijoje, kurios link keliauta ne vieną dekadą, anksčiau ar vėliau yra neišvengiamas, jei nenorima, kad vartotojų teisės, kaip neprisitaikiusios prie kilusių iššūkių sistemos, svarba nunyktų, o jos taisyklėmis veikiantys kontrahentai kurstytų netvarumo problemas, kurias tuo pat metu bandoma spręsti visų kitų Sąjungos politikos krypčių priemonėmis.

Išvados

1. Vartotojų teisė ir aplinkosauga turi konceptualių ir filosofinių (iš pažiūros netgi nesutaikomų) skirtumų, tačiau ES pirminės teisės šaltiniai įpareigoja vartotojų apsaugos ir aplinkosaugos politikas derinti tarpusavyje. Deja, toks derinimas iki šiol vyko tik nominaliai ir nepasikeitė net naujų instrumentų, priimtų jau deklaruojant tvarumo siekį, taisyklėse – nors kelios nuorodos apie tvarumą ir prisiskyrė kelia į Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos preambulę, pačios direktyvos nuostatos praktiškai neatspindi jos sukūrimo politinio fono (t. y. tvarumo tikslo Sąjungoje iškilimo) ir (išskyrus kelias potencialias, tačiau į direktyvą neįtrauktas nuostatas, kur vartotojų ir aplinkos interesai iš esmės sutampa) vartotojų interesai laimi šį formalų interesų balansavimo uždavinį.
2. Nors naujos Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos nuostatos palieka erdvės aplinkosaugos naudai pakeisti taisykles, bent iš dalies pagerinsiančias šio intereso užtikrinimą, pavienių normų, kurtų tradicinės vartotojų teisės, skirtos įgalinti vartojimą, rėmuose, keitimas tėra trumpalaikė išeitis. Vartotojo ir vartotojų teisės įkalinimas tarp dviejų polių – t. y. ir skatinant vartojimą vidaus rinkos integracijos tikslu, ir tuo pačiu metu deklaruojant jo mažinimą tvarumo tikslu, – nėra nei nuoseklus, nei realistiškas. Norint rimtai atsižvelgti į Sąjungos keliamą tvarumo visose srityse tikslą, anksčiau ar vėliau teks persvarstyti pačius vartotojų teisės pagrindus – *inter alia*, jos teisinį, filosofinį pagrindimą bei vartotojo įvaizdį, – nukarūnuojant dabartinį ekonominių interesų ir rinkos integracijos egzaltavimą visų kitų interesų atžvilgiu.

Literatūra

Norminiai teisės aktai

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija. *OJ C* 326, p. 47–390.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. *OJ C* 202, p. 389–405.

Europos Parlamento ir Tarybos 1999 m. gegužės 25 d. direktyva dėl vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų tam tikrų aspektų. *OL L* 171, p. 12–16.

Europos Parlamento ir Tarybos 2019 m. gegužės 20 d. direktyva (ES) 2019/771 dėl tam tikrų prekių pirkimo–pardavimo sutarčių aspektų, kuria iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2017/2394 ir Direktyva 2009/22/EB bei panaikinama Direktyva 1999/44/EB. *OL L* 136, p. 28–50.

Specialioji literatūra

Akenji, L. (2014). Consumer Scapegoatism and Limits to Green Consumerism. *Journal of Cleaner Production*, 63, 13–23, <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2013.05.022>

Becher, S., Sibony, A.-L. (2021). Confronting Product Obsolescence. *Columbia Journal of European Law*, 27, 97–150.

Cseres, K. (2019). Consumer Social Responsibility in Dutch Law. A Case Study on the Role of Consumers in Energy Transition. *Erasmus Law Review*, 4, 95–110, <https://doi.org/10.5553/ELR.000194>

Durán, G. M., Morgera, E. (2013). *Commentary on Article 37 of the EU Charter of Fundamental Rights – Environmental Protection*. University of Edinburgh School of Law Research Paper Series No 2013/20; Europa Working Paper No 2013/2.

García Goldar, M. (2022). The inadequate approach of Directive (EU) 2019/771 towards the circular economy. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 29(1), 9–24, <https://doi.org/10.1177/1023263X211051827>

- Halfmeier, A. (2016). Nachhaltiges Privatrecht. Iš: Auer, M., Bork, R., Wagner, G. (eds.). *Archiv für die civilistische Praxis*, 216(5), 717–762.
- Halfmeier, A. (2022). Abschied vom Konsumschutzrecht. *Verbraucher und Recht*, 1, 3–9.
- Hesselink, M. W. (2016). Contract theory and EU contract law. Iš Twigg-Flesner, Ch. (eds.). *Research handbook on EU consumer and contract law*, 508–534.
- Karsten, J., Reisch, A. (2008). Sustainability Policy and the Law. *German Policy Studies*, 4(1), 45–66.
- Kye, C. (1995). Environmental Law and the Consumer in the European Union. *Journal of Environmental Law*, 7(1), 31–54.
- Krämer, L. (1993). On the Interrelation Between Consumer and Environmental Policies in the European Community. *Journal of Consumer Policy*, 16, 455–467.
- Kryla-Cudna, K. (2020). Sales Contracts and the Circular Economy. *European Review of Private Law*, 6, 1207–1230.
- Loos, M. B. (2017). Not Good but Certainly Content. The Proposals for European Harmonisation of Online and Distance Selling of Goods and the Supply of Digital Content. Iš: Claeys, I., Terryn, E. (eds.) *Digital Content and Distance Sales. New Developments at EU Level*. Intersentia.
- Mak, V., Terryn, E. (2020). Circular Economy and Consumer Protection: The Consumer as a Citizen and the Limits of Empowerment Through Consumer Law. *Journal of Consumer Policy*, 43, 227–248, <https://doi.org/10.1007/s10603-019-09435-y>
- Micklitz, H.-W. (2019). Squaring the Circle? Reconciling Consumer Law and the Circular Economy. *Journal of European Consumer and Market Law (EuCML)*, 6, 229–237.
- Micklitz et al. (2020). *E-commerce and the trade-off between consumer protection and sustainability*. Policy brief. Berlin: Advisory Council for Consumer Affairs.
- Mont, O., Dalhammar, C. (2005). Sustainable consumption: at the cross-road of environmental and consumer policies. *International Journal of Sustainable Development*, 8(4), 258–279, <https://dx.doi.org/10.1504/IJSD.2005.009575>
- Reich, N. (1992). Diverse Approaches to Consumer Protection Philosophy. *Journal of Consumer Policy*, 14, 257–292.
- Sjåfjell, B. (2015). The Legal Significance of Article 11 TFEU for EU Institutions and Member States. Iš: Sjåfjell, B., Wiesbrock, A. (eds.) *The Greening of European Business under EU Law: Taking Article 11 TFEU Seriously*. Routledge.
- Tonner, K. (2000). Consumer Protection and Environmental Protection: Contradictions and Suggested Steps Towards Integration. *Journal of Consumer Policy*, 23, 63–78, <https://doi.org/10.1023/A%3A1006307709249>
- Van Gool, E., Michel, A. (2021). The New Consumer Sales Directive 2019/771 and Sustainable Consumption. *Journal of European Consumer and Market Law (EuCML)*, 10(4), 136–147.
- Wilhelmsson, T. (1998). Consumer Law and the Environment: From Consumer to Citizen. *Journal of Consumer Policy*, 21(1), 45–70.
- Zoll, F., Południak-Gierz, K., Bańczyk, W. K. (2020). Sustainable consumption and circular economy in the Directive 2019/771. *Pravovedenie*, 64(4), 526–550, <https://doi.org/10.21638/spbu25.2020.406>
- Zoll, F. et al. (2022). Academic proposal for amending the Directive (EU) 2019/771 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the sale of goods. *Transformacje prawa prywatnego*, 3/2022, 109–159.

Kita

- Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos vadovų tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Europos žaliasis kursas (2019). COM(2019) 640 final.
- Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Naujas žiedinės ekonomikos veiksmų planas, kuriuo siekiama švaresnės ir konkurencingesnės Europos (2020). COM(2020) 98 final.
- Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai. Naujoji vartotojų darbotvarkė – Siekiant tvaraus atsigavimo didinamas vartotojų atsparumas (2020). COM(2020) 696 final.
- Eur-lex.europa.eu *Summaries of EU legislation*. [interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/content/summaries/summary-20-expanded-content.html> [žiūrėta 2022 m. gruodžio 9 d.].

Consumer Law and Environmental Protection: Consumer Sales Directive 2019/771 Example

Agnė Selvestravičiūtė

(Vilnius University)

S u m m a r y

According to EU primary law, coordination between EU consumer law and environmental protection must take place. Despite certain similarities of these areas, there are numerous differences that are hard to reconcile (such as foundational philosophies or undertaken instruments). Analysis of Consumer sales directive notions reveals that environmental protection

and consumer interests are harmonized in ostensible manner (whenever consumer interests clash with the environment, the former prevail). Although individual rules of directive may indeed be improved to better the environment, and such measures would be a first step towards a conceptual reform, it would still be a rather temporary solution. Instead, if the Union's goal of sustainability in all areas is to be taken seriously, sooner or later reassessment of consumer law fundamentals must commence.

Vartotojų teisė ir aplinkosauga: Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos 2019/771 pavyzdys

Agnė Selvestravičiūtė

(Vilniaus universitetas)

S a n t r a u k a

Pagal ES pirminę teisę ES vartotojų teisė ir aplinkosauga privalo būti derinamos, tačiau, nepaisant šių sričių panašumų, išlieka nemažai sunkiai sutaikomų skirtumų (tokių kaip pamatinės filosofijos ar pasitelkiami instrumentai). Išanalizavus Pirkimo–pardavimo sutarčių direktyvos nuostatas matyti, kad ja tik nominaliai derinami aplinkosaugos ir vartotojo interesai (taisyklėse, kuriose vartotojo interesai pastoja kelią aplinkosaugai, pirmenybė vis dėlto teikiama vartotojui). Nors tam tikrų direktyvos taisyklių pakeitimas aplinkosaugos naudai išties būtų pirmasis žingsnis konceptualios reformos link, vis dėlto tai tėra trumpalaikė išeitis ir, norint rimtai atsižvelgti į Sąjungos keliamą tvarumo visose srityse tikslą, anksčiau ar vėliau teks persvarstyti pačius vartotojų teisės pagrindus.

Agnė Selvestravičiūtė yra Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Privatinių teisės katedros doktorantė. Jos mokslinių interesų sritys – vartotojų teisė, vartotojų apsauga ir ES teisė.

Agnė Selvestravičiūtė is a PhD student at the Department of Private Law, Faculty of Law, Vilnius University. Her scholarly interests focus on consumer law, consumer protection, and EU law.